

ЧАРЫШТЫҢ ТҮҢНЕЛИ

Барыш-Хемчик районун улетур бұдургалары 1972 чылдың бирги кварталында продукция бұдур болган сайгар таалам-биле эки түндөр чедип алган. Нияти продукция бұдургагы планы 102 хуу, улетур продукциянын сайгарарынын планы 105 хуу күсеттинген. Эрткен чылдың бо уез-биле дещээр, өзүдөния темизин 9,9 хуу болган.

«Тыва даг-дугу» комбинаттын коллективни директору эш Ухов, парток секретары эш Савальский, рудком дарга эш Сарылар, комсомол комитетини секретары эш Павлов улетур продукция бұдургагы планын 100 хуу, ову сайгарына 106 хуу күсеткен болган. Төрөө чуртка пландан ажыр 761 тонна сортту даг-дугу берген. Бирги кварталда планын оовадаларын күсетип таалам-биле Кызыл-Мажалык туубу заводу (директору эш Андросов, партия организацияныи секретары эш Трушкина, местком дарга эш Швалов), улетур бұдургалар комбинаты (директору эш Харченко, партия организацияныи секретары эш Ковалев) эки түндөрдү чедип алган. СЭКП райкомунуу бюрозу болган райкүсөөм демдөзөө.

Социалист чарышка тилекчи болган «Тыва даг-дугу» комбинаттын коллективне районун шилчир Кызыл тугу тавыскан. Чонуч амьдирал хайларына комбинаты болган Кызыл-Мажалык саргак заводу бирги кварталда бұдургагы планын күсеткен. Чыл планын биле бугу куралымын, аграрлыы мобилизациялык бұдургаларын удуручуларын, партия организацияларын секретарыларын, профсоюзунин месткомун даргалары СЭКП райкомунуу бюрозу болган райкүсөөм даясы.

Т. ТАЛАНЧИК

«ӨШКҮЛҮГДЕ БАЙЫЫР»

Тыва улусту «өшкүлүгдө байыыр» деп үлеер чугаам удурул. Ишкенин, Шом-Шум ол мнчаар чогум-на өшкү мадын ораны. «Сут-Хээ» совхозун мында өшкүлүгүш бригадалар бар. Магалык өзүчөл мал, ннда чугале төрүүр өшкү бери 7460 ажыг, амгы үездө оодашканын масалды.

Онлар Бачтыр-оолдун коданнан 240 өшкү төрөө, оон 270 анайы шунту мерди. Мнхалд онлар, Монгуш Ба-вату, Сат Балдраа оларнын канларында ийнестикни база улажын турар.

Совет Эвилелинин бежен чыл оюнга алларжыган социалист чарыш, бугу чуртка калбарганы мпкнн, Сут-Хээдун малчыларын ажилше улам сору кирген.

С. БИЧЕ-ООЛ.
Чөөн-Хемчик район.

ФЕРМА

Өргөлекчизи

Чөөн-Хемчик районун Леяны аттыг колхозунуң кеңигүү Ондар Алажык партия комсомол ажилында ири-жип, хөргөжөнкөр чөвүлөни даргазы чоран, хей-яны амынша улуз дүкүлдүгү болгон комунист. Партияга даалгаларына сенилди күтөспн көрген, ову сүт-баран фермагынын өзгөчө энеге чоруткан. Фермагынын амгы чыл удурут көрген. Фермагынын коллектив сүт бұдургагы болган күрүгө сарынын шаварын чыл бұру ажыр күтөспн көргөн.

Бо чылдың бирги кварталда алган социалист күдээнеи фермагынын коллектив ажыр күтөспн. В. И. Ленинни төрүтүнгөндөн бер 100 чыл болган оюнда Алажык юбилей медалы-биле шаңдаткан.

Иштигел бұдургаларының өзүдөни болган эке амгы-тымга бейдериңиң оң кол, шиптиргит аргам болза, күш-амыдын бұдуркүтүүн сойсаал чокка бейдериң болур. Социализм үөндө күй-амыдын бұдуркүтүүнү өзүдөни болган ажилчының хууда материалдык соуугагы чыгыс аай болуп каттыжар. Оон түндөндө продукция бұдургу үндүрениң чарыкталары кызыраш, камалта тургустулар. Мыадаарда оргалта өмөкөр, продукциянын бұдургу үндүрениң хемчөөл өөр. Уж оргалта ажилч чонун амьдыралының материалдыг, културтуг дечелли бейдериңге ажилглаттыр.

Ажил-агыи реформам чаа беш чылдың оовадаларын чедипкениң күтөспннег өргөнчөк үлүг дуалыг. Ол реформаның кол сорулгазы болза, ажил-агыи эртеме үөндөөл башкарының дечелли бейдериң, курту эконоимитиң жөткөлдөни дүргөтиң сорулга-биле, коммунист туругуушунуң эконоимитиң хойулаары лору-биле ажилгалаары бұдургаларын ажилчы бейдериң болур. Ажил-агыи реформам бұдургаларының эконоимити харылааларын ажилчиди, чаартып турар.

Тываның улетур бұдургаларының ажил-ишчилери бейткен социалист күдээлдерин айтыан хуусаагында боттадырың чеди ап, малагыга 1971 чылда продукция сайгарынын хемчөөл 405,8 хуу күсеткен. Пландан амгыда 3945 муң рубльдин продукцияны сайгарган. Амгы үездө сайгарган продукциянын 96,9 хууу чаа реформач кирген бұдургаларга ооажим турар. Ол бұдургалар пландан амгы 3809 муң рубльдин продукцияны бұдурген. Азы 1970 чылда дещээрге, 8346 муң рубльди хойгу алган.

Чамдык чедипкениң биле чегерелештир азы-бүрү чылдагарынын үжүрдөүдө элөөн баш бұдургалар 1971 чылда продукциянын кол хевирлерин бұдурениң планын чедир күтөспн ишдасаан. Мыачан 281 муң рубльдин продукцияны чедир албаан-дур бис. 1970 чылдың дещевинге боттаарга, продукция бұдурени хемчөөл 13 хуу өскөн. Күш-амыдын бұдуркүтүү 5 хуу улапкан. Күш-амыдын бұдуркүтүүнү өскөнни амынша продукцияны бейткен үндүрер 48 хуу өскөн.

1970 чылда улетур бұдургаларының кол фондугууд

Курлавырларын шын ажыглаар

«Тыва туду» трестин туду материалдары белегээр комбинатында. Кызылдын болган Кызыл-Мажалык туубу заводтарында чылда бир кижиге 4,8—7,6 чедир үскөн хуңер ооажым турар. Бұдургаларды металлаларын, азы-бүрү дерялаларын улетиринде, элетроэнергияныи чедипкениң болган чег-этин, материалдарын хайдырмалыгын үстү бөрениң укурунун ниятлан-биле 1481 кижилер чедир ажыглаваан. Бо хижикти четестер улетур бұдургаларының ажилчы бейдериңге, күш-амыдын бұдуркүтүүнү өстүрерине мөөкчүл болуп көргөн.

Амгы үездө республиканың бұдургаларының 70 хууу планнашканын болган эконоимитиң идиң берипкениң чыл чаа система-биле ажилдан турар. Мыачан-да чаа система өзүгээр ажилдарының аргалары долуучу биле ажилгатымай турар Ак-Довуракта улетур бұдургалар комбинатында. Хову-Аксынын длеб заводуна. Чадааның сайгарында бааза-агыи муңту сууун бұдургаларын биле боттадырың чедир көргүзүп болур. Хой акта-хөгөгөн чарыдал турган, элтен тургускан механизмин ажилч чок турары бұдургалары ажилчыны, күш-амыдын бұдуркүтүүнү бейдериңге шалтыктап турарды.

Улус ажил-агыида күш-амыкты курлавырларын бирөөзи болза, кижиле күжү болган шаң-уеи тын ажилгалаары болур. 1971 чылда республиканың бұдургалары өөлчегениң, бригадаларында ачаа туруушкунарында 29 муң кижиле-хууну чидирген. Ажилчыларын ажил шагы үез чоруп күш-амыдын бұдуркүтүүнү бейдериңге шалтыктап Республика хемчөөл-биле санаарга, бир ажилчы-на эрткен чылда 2 ажил хууну үскөн. Ажил шагы үскөн кижилерин солтуру-биле ажилчыларын норма-жижектен ажыр кирип алгылаан таварыларын түндөндө шалың фондугуу ажыр чарыдала коллективтер эвээш эвес.

Харымаалы участкогы эохарымсага чок, прогуддар ажилчылар Кызылдын пиво заводуна хой. Мыда чылда бир ажилчы-на 8 ажил-хууну үзүп турар. Балык заводуна,

улус шугуударына болган аде оргназааларына дуаа чедир чугаалы бирөөзи — кадрларын үез чоруп кызыраш болур. Очө кичөөнгөй бааа кошкан. Оон түндөндө ажилчыларын 80 хуууу бұдургалар чедиринде боттарынын эки турмы-биле ажилгала хостадип, азы салгыла-чурум үрөш үндүркен болуулар. Кижилерин амында үез чорудуван күш-амыдын бұдуркүтүү кудулаар, шынары чавыс болур, үрей кылдыкчылар хой таваржыр. Дерялгаларын болган механизминерни долу ажилгала. Кадрларын тусай мергежил азы-биле белегээрине чарыкталар көтүрүр.

Азы-чөм улетуртуң бұдургаларында, балык заводуна, даарныкта комбинатында, туду деталдарының комбинатында, «Тыва септелге-туду» тресте, туду материалдарының улетирүүнү өргөткөндө, Кызылдын сүт комбинатында, «Тыва туду» трестин улетур бұдургалар комбинатында кадрларын ажилдан үез чоруп хой. Ажил-агыи удуруткучулары ажил-ишчилерин ажилдан чүгү чылдагыны-биле үзүп турары тодаралып көрөйүн, ажилчыларын, тусай элетроэнергияны ажилдарына таварычыл байдаларын тургустарына чугала кичөөнгөй салбайн турар.

1971 чылда республикага ортума-биле 6538 ажилчы бар турган. Чылда 4878 кижиле

данчуг. «Хой амынша продукцияны бұдурени улам мыай көвүдөп болган оон шынары экиндер талааның белегээр дугайында» СЭКП Төл Комитетиниң болган СССР-н Министрлер Чөвүлелинин доктаалы ботталдырган дөш түндөндө үзүлүп ажилдаар үе көргөн.

Кадыг-да амыл-херекти кижилер, кадрлар шиптир-ле болгай, малчыларын ортууны кичээлдерин, оргназаалы ажилды четес тургускан. Кижилерин ажилды шиптир, бот-харысагыи ажил бейдери зорен. Саяа Самба, Иринт Шагыр, Хомушун Самбын мпкнш мал ажилчы таварышпас кижилерин амы чедир талаанын алачанда таарышпас. Ол мпкнш хууда мадыг ийнтинге малчандан амдыга чедир аныглаваан.

«Мөгөн-Бүрен» колхозун эконоимизиниң кол адыры мал, иланыгы хой амыл болганда очө кичөөнгөй салгыла чугала. Хойунуң баш сап-ыш өстүрүшкан, оон уксаанын экиндер, продуктууун бейдери талааның арга-кур-ладыр бар, ову чон ажилчлар терек. Намкынниң мурунда мадын камжа-тураалыг, чөм баазаның кичөөнгөй салгыры, тарып бооздур шиптир дүрген белегээр, кызырашканы болган аарыкталарга удурут шыгыла демисе жерги ооза негеттини турар.

И. УСПУН-ДОРЖУ, колхозчу.

Хой ажилында чугула айтырыг Унсаажыдылга

Вистиг колхозун эконоимизиниң кол адыры мал, иланыгы хой ажилды, бугу ордуланың тозан хууу оон кирип турар. Нияти хойунуң баш сап 26 муң (төрүүр 9250) хире, бо чылды чаш хурагына-биле калы 34700 ажыг турар. Ветеринария эртемеиниң наядында Иля Кызыл-оолдун «Хой ажилында дүвүрөгч байдал» дугайында чүгүлү, ачаа холбаттын «Шын солуга парлаан өске-даа материалдарын оомчаш, Мөгөн-Бүренде хой ажилчыны амы байдалын допчу-даа биле, биженер боомды.

Малдык өвери эозиниң эки ажаалда-хайгаралында, оон чаш толун мерди алгырында. Икениң күжү семиз чыл ашкан малдык продуктуу-даа бейдик, оон чаш толу база ботжур, дүрген мадынчыл болур. Мадаа хамарыштык база бир чугула айтырыгы—мадыл ун-салык экиндеринче кичөөнгөй салгыры. Колхоз баштаар чериниң болган нияти хуралды шиптирине өзүгээр чыл бұру 5000 хойну тарып бооздыр укурдуг, а ол сорулгазы азы-бүрү чылдагыны-биле боттадырыбайн көргөн.

Сула адежригале талааны-биле кичөөнгөй база кошкан. Колхозта 110 кошкар бар: бир талаанында — оларныи хой негизи кырган, ийн талаанында — немедде чөм бербес, ажаалданы багайындан күжү арган, үрей талаанында — оларын төрөп салгыны ылгалтыр ажилгалайын турарында толү кошкан, шынары куду болтулар. Ол мпкнш кошкарлар

ның саны нияти төрүүр хойга чедиптес.

Мал ажилында база бир чугула пөтөздө болза, оларга таарышканы камжа-тураалы хайдары, четип чөм баазаны белегээр болур. Мөгөн-Бүрен мпкнш агаар-бойдуу калыг-допкун, иланыгы кызыр берелер болган-на чок таваржыр чегре каяна биле мал чөмчиги дугайында айтырыг кичээлдерин төүнгө турары албан, а херек кырында байдал илгид эвес.

«Мөгөн-Бүрен» колхозун эконоимизиниң кол адыры мал, иланыгы хой амыл болганда очө кичөөнгөй салгыла чугала. Хойунуң баш сап-ыш өстүрүшкан, оон уксаанын экиндер, продуктууун бейдери талааның арга-кур-ладыр бар, ову чон ажилчлар терек. Намкынниң мурунда мадын камжа-тураалыг, чөм баазаның кичөөнгөй салгыры, тарып бооздур шиптир дүрген белегээр, кызырашканы болган аарыкталарга удурут шыгыла демисе жерги ооза негеттини турар.

И. УСПУН-ДОРЖУ, колхозчу.

Улус шугуударына болган аде оргназааларына дуаа чедир чугаалы бирөөзи — кадрларын үез чоруп кызыраш болур. Очө кичөөнгөй бааа кошкан. Оон түндөндө ажилчыларын 80 хуууу бұдургалар чедиринде боттарынын эки турмы-биле ажилгала хостадип, азы салгыла-чурум үрөш үндүркен болуулар. Кижилерин амында үез чорудуван күш-амыдын бұдуркүтүү кудулаар, шынары чавыс болур, үрей кылдыкчылар хой таваржыр. Дерялгаларын болган механизминерни долу ажилгала. Кадрларын тусай мергежил азы-биле белегээрине чарыкталар көтүрүр.

Азы-чөм улетуртуң бұдургаларында, балык заводуна, даарныкта комбинатында, туду деталдарының комбинатында, «Тыва септелге-туду» тресте, туду материалдарының улетирүүнү өргөткөндө, Кызылдын сүт комбинатында, «Тыва туду» трестин улетур бұдургалар комбинатында кадрларын ажилдан үез чоруп хой. Ажил-агыи удуруткучулары ажил-ишчилерин ажилдан чүгү чылдагыны-биле үзүп турары тодаралып көрөйүн, ажилчыларын, тусай элетроэнергияны ажилдарына таварычыл байдаларын тургустарына чугала кичөөнгөй салбайн турар.

1971 чылда республикага ортума-биле 6538 ажилчы бар турган. Чылда 4878 кижиле

данчуг. «Хой амынша продукцияны бұдурени улам мыай көвүдөп болган оон шынары экиндер талааның белегээр дугайында» СЭКП Төл Комитетиниң болган СССР-н Министрлер Чөвүлелинин доктаалы ботталдырган дөш түндөндө үзүлүп ажилдаар үе көргөн.

Кадыг-да амыл-херекти кижилер, кадрлар шиптир-ле болгай, малчыларын ортууны кичээлдерин, оргназаалы ажилды четес тургускан. Кижилерин ажилды шиптир, бот-харысагыи ажил бейдери зорен. Саяа Самба, Иринт Шагыр, Хомушун Самбын мпкнш мал ажилчы таварышпас кижилерин амы чедир талаанын алачанда таарышпас. Ол мпкнш хууда мадыг ийнтинге малчандан амдыга чедир аныглаваан.

«Мөгөн-Бүрен» колхозун эконоимизиниң кол адыры мал, иланыгы хой амыл болганда очө кичөөнгөй салгыла чугала. Хойунуң баш сап-ыш өстүрүшкан, оон уксаанын экиндер, продуктууун бейдери талааның арга-кур-ладыр бар, ову чон ажилчлар терек. Намкынниң мурунда мадын камжа-тураалыг, чөм баазаның кичөөнгөй салгыры, тарып бооздур шиптир дүрген белегээр, кызырашканы болган аарыкталарга удурут шыгыла демисе жерги ооза негеттини турар.

И. УСПУН-ДОРЖУ, колхозчу.

Беш чылдың кижилери

УЕНИ МУРНААН ЧОЛАА ЧЫ

— Адыр, бичи маваштынар, көрүтөй—деп, диспетчер кыс чугаалаан, кылды дептерин ажил чоруп, чоланының адий доран-на чыл ады.—Ол хоорайын септелге-тудуг эргелелинде барган-дыр.

Септелге-тудуг эргелелиниң херимияң киштиден чүгүлү бұру материалдары сөөктөн машиналар шугууп-ла тур. Оларнык соодан туубу чудуру наар самосал машина бо үзүп ор. Тыванын ортурары дугаар муң-муң километрин өрткөв-да болза, элп бачкыраам бидитерин автомобильдин удуваның артында херегек чораваныс Иван Федосовичиң огурункан, бугуредлги долаан, даалшкан хевирлиг үзүп келди.

Көргөн дүшөн. Чолаачы-биле дугуракта өзүгээр оон бажымында чөдө бердим. Кадайы азы-чөмн белегээр, ол чаа көгөн солунвар болган журналидар оомчаан огуруп тур.

Иван Вертипраховтуң күш-амыкты намдарын согуурган, чугаалакыл ор мен.

Чамжандан тура чолаачы болурун күзөп чорам мен деп мегелесем мен. 50 чылдарда Совет Армияның хураагында барган, чолаачылар куруузуга өвөрип, ол чылдардан эгезөө-ле чолаачынык берге болган хуңдуг амынша хандыкшы берген мен. Кызылга чашип келген, Коммуна ажил-агыи министрствонун автобугурагыне баармын, доран-на хулаң алган. 1953 чылдан бөр ола-ла коллектив чүгөр амылдан чоруп амьдыг мен. Эрткен он тос чыл дүргөүдө Тываның маанына чөдөр булунарнын шунтууга чорам мен— деп, ол чугалады.

Ботун септелге-тудуг эргелелинде амылдан турдук. Эзөөн кам көзөк чегре чуртталга бажычылары септен турар. Кижилерге эки шынарлыг чуртталга төлү керек. Ону болай көргөн, аргалам-ла болза, хой рейстерин кылмын, хой туду материалдарын чедип бөрүн күтээр-дыр мен. Хүн бұру йнчаар ажилдаар анаар. Ал бидитирги эртер. Көвүрүгү, бугу чаргы амык норманы күтөспнч болур сен.

Иван Федосович кады ажилдан турар өвөрүчү дугайында чылгы сөстери чугаалап орду. Коммунист Иван Антонович Мининин удурут турар коммунисттер күш-амык бригадалында он беш чолаачы амылдан турар. Олар шунтууу—чамгызы, чамгызы—шунтууу дөш деп ирриштин амыл-амгы болган чуртталгаамга удурулга болдурган.

Тываның эири булуу Монгуш-Тайгаге туду материалдары чедир даалгагы Иван Вертипраховка болган оон эки Борис Новининке берген. Олар 540 километр ортуна, кам бугууу берге үез чоруп орду, бирөөнни машинаы урөш берген. Кам хонун иштиде аыл, суураалды хоорук, судган ырак чегре берге шыгалдаан ийиле эртерип, даалгагы чедипкенини күтүскөн. Ол хер шыгалдааны Иван Вертипрахов мпкнш чаагай сөстийдиг, турмушту кижилер шыдаар.

Тожуке кышык орук ажилдыварга, ываар чүгү-бүрү чүгү чедир дөш Иланың даалгалары дзын ажилдаар чедиптес. Чуртталга-коммунал ажил-агыи министрствонун АТБ-иниң Току баар баштайгы колониалы баштап чорурар Иван Вертипраховка дагыры чакчыл ашарган.

Колонианың начальниги Владимир Герасимович Белевич чугаалап турары болза:

— Иван Вертипрахов — коллективтин чортаарынар кижилериниң бирөөзи. Берге болган харысагалыг даалгаге алтынар, ывашкыг чөлаачыларын огурууну ову кыер улус бис.

— Висте тергия дөш чолаачыларын бирөөзи Иван Вертипрахов беш чылдык ийги чыллы баа-ла эки көргүзүл-лө биле эгелээ. Бирги кварталдын бугурагы планын 160 хуу күтөспн. Ол эрткен чылы 862 литр кымар чүгүлү кампан алган болган январын баштайгы, веделээни оон безини-биле амылдаан. Оон намылга фондуга бир комплект авторезина база бар—деп, бугурагыне эконоимист Мовсей Михайлович Никитин чугаалады.

— СССР-нн тургустунаның беген чыл оюнга белегекер дугайында СЭКП ТК-нын доктаалы мен улуг согуурал болган өвөрүчү-биле күзөп алалы мен. Ол чугала документке хары калдыр бол чылдык бугурагы планын 7 ай дүргөүдө күтөспн ул чедипкенин алдарың юбилейге белег бодуруп мен—деп, коммунист күш-амыктын шалычызы Иван Федосович Вертипрахов чугаалады.

ЧУРУКТА: И. В. ВЕРТИПРАХОВ.
А. ЧАРАШ-ООЛ.

КӨРУЛДЕГЕ УТКУШТУР

СССР-нн тургустунанын-дан бөр 50 чыл юбилейнег тураскааткан мөрдөниң бот-тымынгар уран чүгү көрдөгөніне белекче Чөөн-Хемчик райында калбарган.

Чыл эгезинде бөр райында култура албан черлериниң ажилдарының хуралы ийн улаа болуп, ачаа республика көрдөгөніне белекче култура бажыкы, клуб, библиотка бугуу ССР Эвилелинин тургустунанын 50 чылдык элөстег уткуштуруна салгышканын кыргер чурт. Калбарың чугаалап чурт. Район көрдөгөнін үзүп, ортоимитет даргагы оон (кадр) дөрт улаа болган уткагына, көдөдө даргалары бажычылары, кауб, мизидери, мизидери уран боттала турган болган баштайгы.

ОРГАНИЗАТЫГ БОЛГАШ БЕДИК ДЕКЕР ДЭЭШ

О. Хуна клубтарын материалды баазаны бажыгалаары күзөп кичөөнгөй салгы турар. Аздаан-Маалдыр клубу хонкта чаа 200 оудуттуң чаа даянары алган.

СЭКП-нн XXII съездин аттыг совхозтуң Хайбарык суурунда Култура бажыкында (директору эш О. Буян) көрдөгөні уткуштур белекче багай эвес чоруп турар. Мур-чыкчалар болган суралгы хоочун кижилер-биле ужурашылга кезжөөрлер доктаамал болуп турар. Чижээ, чогаалчы Салчак Токамын «Хайбарык» деп номунуң маалдыры Ала-чуртуу Улуг дайымын кырыпкан, амыл-агыи удуруткучу Т. К. Пичен-оол, баштайгы тыва механизаторларын бирөөзи К. С. Чывыдан, дугурагыны башчы Э. В. Нолянов, РСФСР-нн элдары, Тыва АССР-нн улуг устуу аргыны Кара-Бис, Мамык Мунзуктар-биле дугураалдыг кезжөөлери оргназаалыг эркен. Ол мпкнш хой национал совет удустарынын интернационалдык набыраалыга турас-

кааткан кезжөөр, мытыр помчугулар, сайгарылар эртин турары солуу.

Көдө клубтар, култура бажычылары, библиотекалар Совет Социалист Республикаларын Эвилелинин 50 чылдыг уткуштур күш-амыктын ийгирилги-биле, стөндөрдө биле дериттиңер. Оон-биле кады култура албан черлериниң материалдыг баазаны бажыгалап талааны-биле салгыш салгышынын амынша Чалааныда урууларын мунышка шолданып, СЭКП-нн XXII съездин аттыг, «Бөлөшкө», «Чыра-Бажы», «Аздаан-Маалдыр», «Сут-Хээ» совхозтарда, «Октябрь» чаа чылдык доктолга култура одагаларын чаа баазаны чыл бурдө бажыктын турар. Олар амдыг аштан эгелен келер кышка белекче — одалга чүгү чоруптун белегээрине, септелге киршкен.

Райкүсөөмүн култура кылдын (өргөлөкчизи эш Л. Назм-Сирол) көрдөгө болган култура чырымш-

аамы-биле кудумчу, квартал концерттерин күрдөгөн оргназаалык бедиң илдеий дечелге эрткен. Анаа бирги чегре алган Ховалыг Дадар-тирениң бот-тымынгар талаанынгар интернационалдык тавышлары, чырамын, уран помчулгаларын күтөспнч көрдөгөнін билең үөлдөүл алган. Мыачы эки күүседикчилер амыкчы Мпш-оол Ховалыг, Дарыя Сарылар, Иван Сарылар, бажыкчалар Кара-Монгуш Чылабал, Ховалыг Нарын, Ондар Момбузай, Монгуш Довдун болган өскөдери-ла мааткан болур. Ол клубка «СССР»-мөң Гөрөөн чуртум деп теманың кезжээ эрткен. Боранын бот-тымынгар артыжтерин мурунаның коллектив ам район клубтарын-да, Култура бажычыларында оюн көргүзү чоруп турар. «Аздаан-Маалдыр» совхозтуң директору эш Т. Сарылар, парток секретары эш Ч. Ондар, профивледин ажилчиди компетиниң даргазы эш

О. Хуна клубтарын материалды баазаны бажыгалаары күзөп кичөөнгөй салгы турар. Аздаан-Маалдыр клубу хонкта чаа 200 оудуттуң чаа даянары алган.

СЭКП-нн XXII съездин аттыг совхозтуң Хайбарык суурунда Култура бажыкында (директору эш О. Буян) көрдөгөні уткуштур белекче багай эвес чоруп турар. Мур-чыкчалар болган суралгы хоочун кижилер-биле ужурашылга кезжөөрлер доктаамал болуп турар. Чижээ, чогаалчы Салчак Токамын «Хайбарык» деп номунуң маалдыры Ала-чуртуу Улуг дайымын кырыпкан, амыл-агыи удуруткучу Т. К. Пичен-оол, баштайгы тыва механизаторларын бирөөзи К. С. Чывыдан, дугурагыны башчы Э. В. Нолянов, РСФСР-нн элдары, Тыва АССР-нн улуг устуу аргыны Кара-Бис, Мамык Мунзуктар-биле дугураалдыг кезжөөлери оргназаалыг эркен. Ол мпкнш хой национал совет удустарынын интернационалдык набыраалыга турас-

кааткан кезжөөр, мытыр помчулгалар, сайгарылар эртин турары солуу.

ТЫВАНЫҢ МУРНАКЧЫ МАРНАКЧЫ МАЛЧЫВНАРЫНГА АЛДАР!

МУРНАКЧЫ ХОЙЖУЛАР

Фамилия, ады, адазының ады	Ажыл-агый	Район	100 хойдан алган хураган
Сафонов И. П.	«Революциялык чалбыжы» к-э	Тайды	123
Доржу А. О.	«Алдан-Маадыр» с-э	Чөөн-Хемчик	120
Тойбу С. С.	«Мурнакчы» к-э	Бай-Тайга	116
Ырмыш М. С.	«Октябрь 30 чылы» к-э	Чөөн-Хемчик	112
Седин-оол М. С.	«УТКА 25 чылы» с-э	Улуг-Хем	109
Самбал О. Х.	«Элегес» с-э	Тайды	108
Шожаков К. К.	«Чодураа» к-э	Тес-Хем	107
Дашурун Е. Д.	«Найрал» с-э	Улуг-Хем	107
Лопсан К. Д.	«Сут-Хөл» с-э	Чөөн-Хемчик	106
Очур-оол М. С.	«Сут-Хөл» с-э	Чөөн-Хемчик	106
Тенек-оол О. Б.	«Сут-Хөл» с-э	Чөөн-Хемчик	106
Ормал О. Э.	«Элегес» с-э	Тайды	106
Бад-Нызын Х. О.	«Сут-Хөл» с-э	Чөөн-Хемчик	105
Олак Х. С.	«Мурнакчы» к-э	Бай-Тайга	105
Сырат Т. Т.	«Чодураа» к-э	Тес-Хем	104
Коржент-оол С. Т.	«Элегес» с-э	Тайды	104
Манлай-оол Д. О.	«Тэди» с-э	Бай-Тайга	103
Бадир Х. А.	«Большевик» к-э	Барын-Хемчик	103
Хезиг-оол К. О.	«Дуржулага стацциязы»	Тайды	102
Намдал О. С.	«Мореп» к-э	Эрэн	102
Оттук М. Д.	«Алдан-Маадыр» с-э	Чөөн-Хемчик	101
Эртин С. Д.	«Мурнакчы» к-э	Бай-Тайга	101
Ады-оол Д. Б.	«Барыч» с-э	Барын-Хемчик	101
Биче-оол С. Д.	«Барыч» с-э	Барын-Хемчик	101
Семен-оол М. С.	«Сут-Хөл» с-э	Чөөн-Хемчик	101
Даржаа И. Д.	«Малчы» к-э	Мөңгү-Тайга	101
Кара-оол С. Т.	«Найрал» с-э	Улуг-Хем	101
Суктер Х. Ч.	«Чоа орук» к-э	Эрэн	101
Балдан С. Н.	«Коммунизмче орук» к-э	Эрэн	101
Маажый К. С.	«Чодураа» к-э	Тес-Хем	101
Серен Д. Д.	«Сут-Хөл» с-э	Чөөн-Хемчик	100
Суванди М. Д.	«Сут-Хөл» с-э	Чөөн-Хемчик	100
Самба С. С.	«Сут-Хөл» с-э	Чөөн-Хемчик	100
Налит М. С.	«Тэди» с-э	Бай-Тайга	100
Калдар-оол С. К.	«Тэди» с-э	Бай-Тайга	100
Серпи-оол Х. Э.	«Найрал» с-э	Улуг-Хем	100
Олчамай Д. К.	«Найрал» с-э	Улуг-Хем	100
Дажн С. Д.	«Улуг-Хал» с-э	Эрэн	100
Шырашап К. Т.	«Мореп» к-э	Эрэн	100
Шинээ С. Ш.	«Сут-Хөл» с-э	Чөөн-Хемчик	99
Сертен-оол М. Д.	«Сут-Хөл» с-э	Чөөн-Хемчик	99
Кызыл-оол Ш. К.	Жданов атыг с-э	Улуг-Хем	99
Чадамба С. У.	СЭКП-нің XXII съездиз атыг с-э	Чөөн-Хемчик	98
Оскур С. Н. Х.	«Мурнакчы» к-э	Бай-Тайга	98
Доржу С. Д.	«Улуг-Хал» с-э	Улуг-Хем	98
Уйгукай А.	«Сут-Хөл» с-э	Улуг-Хем	98
Ендая Э. Л.	«Мореп» к-э	Эрэн	98
Дажн-Намчал О. А.	«Алдан-Маадыр» с-э	Чөөн-Хемчик	97
Дадар-оол М. С.	«Сут-Хөл» с-э	Чөөн-Хемчик	97
Медрочн М. К.	«Сут-Хөл» с-э	Чөөн-Хемчик	97
Суге С. С.	СЭКП-нің XXII съездиз атыг с-э	Чөөн-Хемчик	97
Хертке А. У.	«Мурнакчы» к-э	Бай-Тайга	97
Чалсан С. Ш.	«Мурнакчы» к-э	Бай-Тайга	97
Өзөр-оол С. М.	«Тэди» с-э	Бай-Тайга	97
Лопсан П. Ч.	«Мореп-Бурен» к-э	Мөңгү-Тайга	97
Нанчыг К. Б.	«Коммунизмче орук» к-э	Эрэн	97
Алдын-Херел М.	«Ак-Эрик» к-э	Тес-Хем	96
Джитмаа О. Б.	«Сут-Хөл» с-э	Чөөн-Хемчик	96
Бадий К. Д.	«Октябрь 30 чылы» к-э	Чөөн-Хемчик	96
Чымбал-оол М. К.	«Сут-Хөл» с-э	Чөөн-Хемчик	96
Чулуун С. Ш.	«Тэди» с-э	Бай-Тайга	96
Деспи Х. Б.	«Сут-Хөл» с-э	Чөөн-Хемчик	96
Козбу И. Ч.	«Мореп-Бурен» к-э	Мөңгү-Тайга	96
Өлчөй-оол А. Х.	«Сут-Хөл» с-э	Чөөн-Хемчик	96
Доржу Д. Д.	«УТКА 25 чылы» с-э	Улуг-Хем	96
Чаш-оол М. Т.	«Сут-Хөл» с-э	Улуг-Хем	96
Чирин О. Ш.	«Кызыл тулк» к-э	Эрэн	95
Монгалын С. Ч.	«Тес-Хем» с-э	Тес-Хем	95
Доржу О. С.	«Алдан-Маадыр» с-э	Чөөн-Хемчик	95
Шадыр К. Д.	«Октябрь 30 чылы» к-э	Чөөн-Хемчик	95
Лопсан-Доржу М. Х.	СЭКП-нің XXII съездиз атыг с-э	Чөөн-Хемчик	95
Дажн-Серен О. Т.	«Тилелге» с-э	Тайды	95
Бадал Х. М.	«Мурнакчы» к-э	Бай-Тайга	95
Өргүмчү Х. М.	«Мурнакчы» к-э	Бай-Тайга	95
Монге С.	«Тэди» с-э	Бай-Тайга	95
Тас С. А.	«Малчы» к-э	Мөңгү-Тайга	95
Очур М. А.	«Барыч» с-э	Барын-Хемчик	95
Чаш-оол М. Х.	«Улуг-Хал» с-э	Улуг-Хем	95
Сынаа М. С.	«Чоа орук» к-э	Эрэн	95

ДЭЭРЕ СААНЧЫЛАР

Фамилия, ады, адазының ады	Ажыл-агый	Район	Бир инектен саган сүт (кг)
Курастикова З. А.	«Көк-Тей» с-э	Кызыл х/с	959
Тамжина М. П.	«Саян» с-э	Бий-Хем	852
Саргалч О. С.	«Саян» с-э	Бий-Хем	840
Доганова В. А.	«Көк-Тей» с-э	—	832
Кокобеевский Т. З.	«Саян» с-э	Кызыл х/с	831
Романова Л. Г.	«Кызыл тараачы» к-э	Бий-Хем	723
Подаруева Т. А.	«Көк-Тей» с-э	Кызыл х/с	716
Семрапова Т. А.	«Межегей» с-э	Тайды	715
Володина Н. И.	«Саян» с-э	Бий-Хем	708
Иванова Д. К.	«Межегей» с-э	Тайды	702
Осипова П. Н.	«Россия» с-э	—	697
Хроменко Ф. Ф.	«Межегей» с-э	—	692
Мартыненко М. Ф.	«Саян» с-э	—	682
Дүктүг О. Д.	СЭКП-нің XXII съездиз атыг с-э	—	676
Чадамба В. С.	«Көк-Тей» с-э	Чөөн-Хемчик	675
Оюн Т. С.	«Межегей» с-э	Тайды	674
Сат Б. Д.	«Көк-Тей» с-э	Кызыл х/с	664
Редюко З. С.	«Межегей» с-э	Тайды	661
Мады Н. А.	«Көк-Тей» с-э	Кызыл х/с	660
Хайдывай Г. П.	«Кызыл тараачы» к-э	Бий-Хем	656
Дюбина А. П.	«Саян» с-э	—	655
Наччал В. Б.	«Россия» с-э	Тайды	655
Гусанова А. К.	«Элегес» с-э	Кызыл х/с	649
Вьянанина А. А.	«Саян» с-э	Тайды	646
Алдын-кыс М. С.	СЭКП-нің XXII съездиз атыг с-э	Чөөн-Хемчик	645
Шанман О. Я.	«Элегес» с-э	Тайды	643
Иргит Н. П.	«Кызыл тараачы» к-э	Бий-Хем	637
Кочкина А. В.	«Саян» с-э	—	625
Попова М. К.	«Саян» с-э	—	625
Демек-оол Н. С.	«Кызыл тулк» с-э	Кызыл х/с	620
Ширап С. А.	«Кызыл тараачы» к-э	Бий-Хем	615
Федорова Н. П.	«Саян» с-э	—	600
Сергеева Н. Б.	«Кызыл тулк» с-э	Кызыл х/с	597
Шахова М. С.	«Көк-Тей» с-э	Кызыл х/с	588
Валиева В. К.	«Кызыл тараачы» к-э	Бий-Хем	587
Матина Т. И.	«Саян» с-э	—	580
Сединой З. А.	«Кызыл тараачы» к-э	—	570
Симакова Л. П.	«Саян» с-э	—	563
Шавлак З. И.	«Кызыл тараачы» к-э	—	557
Родулгина В. М.	«Көк-Тей» с-э	Кызыл х/с	555
Чымба А. В.	«Саян» с-э	Бий-Хем	554
Чегонова А. М.	«Көк-Тей» с-э	Кызыл х/с	553
Копцева А. Н.	«Кызыл тараачы» к-э	Бий-Хем	552
Симакова Н. Д.	«Саян» с-э	—	542
Моисеев М. М.	«Көк-Тей» с-э	Кызыл х/с	540
Сеидиной М. А.	«Кызыл тараачы» к-э	Бий-Хем	536
Коз В. В.	«Коммунизмче орук» к-э	Кызыл х/с	530
Киркова Е. С.	«Саян» с-э	—	519
Сары-оол Ф. М.	«Кызыл тараачы» к-э	Бий-Хем	518
Адарченко В. Н.	«Саян» с-э	—	517
Саянчай-оол К. К. К.	«Күш-ажылдык хоостуу» с-э	Улуг-Хем	503
Арпач С.	«УТКА 25 чылы» с-э	—	502
Канзат Ч.	«Найрал» с-э	—	501

ХОЙ СҮТ АЛГАН ФЕРМАЛАР

Бригадиринң фамилиясы, ады, адазының ады	Ажыл-агый	Район	Бир инектен саган сүт (кг)
Махмутов М. М.	«Межегей» с-э	Тайды	628
Сенгичев С. Ч.	«Кызыл тулк» с-э	Кызыл х/с	608
Ничугун Н. С.	«Көк-Тей» с-э	Кызыл х/с	602
Доронин Д. С.	«Кызыл тараачы» к-э	Бий-Хем	564
Баддинова Г. Я.	«Элегес» с-э	Тайды	561
Тогус О. О.	«Саян» с-э	—	488
Шубин В. И.	«Саян» с-э	Бий-Хем	486
Фогель Я. М.	«Саян» с-э	—	445
Чамыш О. М.	«Алдан-Маадыр» с-э	Чөөн-Хемчик	442
Майковский М. Г.	«Межегей» с-э	Тайды	436
Бланк И. И.	«Саян» с-э	—	431
Смирнов В. А.	«Тилелге» к-э	Кызыл х/с	422
Ледевев Н. М.	«Россия» с-э	Тайды	419
Алдын-кыс М. С.	СЭКП-нің XXII съездиз атыг с-э	Чөөн-Хемчик	409
Лямкина Н.	«Бурен» с-э	Кызыл х/с	408
Пирогов П. И.	«Дуржулага стацциязы»	Тайды	406
Горбатов А. А.	«Коммунизмче орук» к-э	Кызыл х/с	400
Даржаа М. А.	«Кызыл тараачы» к-э	Бий-Хем	390
Кенден Х. Д.	«Тилелге» с-э	Тайды	388
Серин К. К.	«УТКА 25 чылы» с-э	Улуг-Хем	376
Чулуун К. К.	«Сут-Хөл» с-э	—	348
Шойзат Т. И.	«Найрал» с-э	—	346
Смышляев В. П.	«Өск» с-э	Бий-Хем	347
Доржаа Т. М.	«Кызыл тараачы» к-э	—	331
Мартан-оол Х. Д.	«Чыраа-Бажы» с-э	Чөөн-Хемчик	332
Амбаран А.	«Октябрь 30 чылы» к-э	Кызыл х/с	325
Ильиных Е. Ф.	«Революциялык чалбыжы» к-э	Кызыл х/с	310
Борисенко В. И.	«Ленинчи орук» к-э	Кызыл х/с	307
Кристович В. Ф.	«Халды» к-э	Бий-Хем	300
Ючкин Н. П.	«Өск» с-э	—	286
Батсар Ч. Н.	«Чодураа» к-э	Тес-Хем	280

ХОЙ НЕМЕЛДЕ ДЕҢЗИ АЛГАН БЫЗАА АЖАКЧЫЛАРЫ

Фамилия, ады, адазының ады	Ажыл-агый	Район	Хойутта ортумак немелде деңзи (грамм)
Никифорова М. П.	«Кызыл тулк» с-э	Кызыл х/с	978
Черной А. А.	«Өск» с-э	Бий-Хем	965
Анай Ч. К.	«Саян» с-э	—	860
Сургакы К. Б.	«Кызыл тараачы» к-э	—	854
Бульбат Х.	«Революциялык чалбыжы» к-э	—	836
Узуйген С. М.	«Кызыл тараачы» к-э	Бий-Хем	833
Беликина М. П.	«Революциялык чалбыжы» к-э	Тайды	825
Грудинина Н. М.	«Саян» с-э	—	825
Гочарова М. Г.	«Саян» с-э	Бий-Хем	822
Куртукова Н. Л.	«Революциялык чалбыжы» к-э	—	806
Лашкина В. Т.	«Октябрь 14 чылы» к-э	Тайды	789
Ючкина Ф. П.	«Өск» с-э	Бий-Хем	785
Волкарева О. С.	«Тилелге» к-э	Кызыл х/с	760
Кымысаяк С. С.	«Кызыл тараачы» к-э	Бий-Хем	751
Исеева И. Е.	«Өск» с-э	Бий-Хем	744
Волот Н. Х.	«Межегей» с-э	Тайды	742
Казанцева А. М.	«Өск» с-э	Бий-Хем	737
Алексеев К. М.	«Халды» к-э	—	735
Кызыл Т. С.	«Кызыл тараачы» к-э	—	734
Бухарева А. А.	«Межегей» с-э	Тайды	728
Жаркова Г. М.	«Саян» с-э	Бий-Хем	723
Капшык-оол А. М.	«Саян» с-э	—	721
Шипигина П. Г.	«Халды» к-э	—	716
Агапова А. Г.	«Көк-Тей» с-э	Кызыл х/с	715
Киселева Е. А.	«Халды» к-э	Бий-Хем	715
Кара-кыс Д.	«Большевик» с-э	Чөөн-Хемчик	710
Чалгина Г. М.	«Дуржулага стацциязы»	Тайды	706
Макарова М. Ф.	«Өск» с-э	Бий-Хем	705
Сайын А. М.	«Большевик» с-э	Чөөн-Хемчик	700
Очур К. С.	«Кызыл тараачы» к-э	Бий-Хем	688
Узуйген А. С.	«Саян» с-э	—	677
Волжкова М. П.	«Саян» с-э	—	677
Демкина П.	«Коммунизмче орук» к-э	Кызыл х/с	670
Савина П. Н.	«Саян» с-э	Бий-Хем	663
Баева Т. Р.	«Кызыл тараачы» к-э	—	655
Фролова А. С.	«Ленинчи орук» к-э	Кызыл х/с	655
Горелова М. Ф.	«Тилелге» к-э	—	652
Алексеев К. С.	«Халды» к-э	Бий-Хем	650
Черниговцева С. Д.	«Көк-Тей» с-э	Кызыл х/с	637
Розарева Е. П.	«Халды» к-э	Бий-Хем	635
Полупина М. Ф.	«Тилелге» к-э	Кызыл х/с	630

ИНЕК КАДАРЧЫЛАРЫ

Кызыл-оол Ч. М.	«Кызыл тулк» к-э	Кызыл х/с	1259
Давалай Н. К.	«Буржуага» с-э	—	797
Накмыл К. Н.	«Россия» с-э	Тайды	710
Борисенко Ю. П.	«Ленинчи орук» к-э	Кызыл х/с	697
Ворова М. С.	«Дуржулага стацциязы»	Тайды	656
Воронин В. Н.	«Октябрь 14 чылы» к-э	Кызыл х/с	647
Попова Е. Т.	«Революциялык чалбыжы» к-э	Тайды	640
Кудрявцев С. В.	«Бурен» с-э	Кызыл х/с	570
Касимова М. Ф.	«Революциялык чалбыжы» к-э	Тайды	567
Бабкин М. А.	«Дуржулага стацциязы»	—	566
Воробеев П. Ф.	«Октябрь 14 чылы» к-э	Кызыл х/с	541
Нагорных П. С.	«Дуржулага стацциязы»	Тайды	529
Коку М. О.	«Чодураа» к-э	Тес-Хем	522

ДЭЭРЕ ХОЙЖУ БРИГАДАЛАР

Фамилия, ады, адазының ады	Ажыл-агый	Район	Төрүүр 100 хойдан алган хураган
Браун В. К.	«Элегес» с-э	Тайды	402
Дашурун П. С.	«Чодураа» к-э	Тес-Хем	39
Бугаев В. М.	«Элегес» с-э	Тайды	98
Сырат Т. Т.	«Революциялык чалбыжы» к-э	Тайды	97
Сяртук Т. Д.	«Найрал» с-э	Улуг-Хем	96
Кокутенко М. Г.	«Элегес» с-э	Тайды	94
Серен Ш. С.	«Чодураа» к-э	Тес-Хем	93
Оттук М. Д.	«Алдан-Маадыр» с-э	Чөөн-Хемчик	92
Чаш-оол М. Ч.	«УТКА 25 чылы» с-э	Улуг-Хем	91
Кускунов Х. М.	«Мореп-Бурен» к-э	Мөңгү-Тайга	92
Серен О. А.	«Алдан-Маадыр» с-э	Чөөн-Хемчик	90
Мон А. Т.	«Мореп» к-э	Эрэн	

